

HUMANUS

Humán szakirodalmi adatbázisról a Mercurius hasábjain legutóbb 2004-ben olvashattunk az Európai Könyvtörténeti Központ főigazgatói alapítási tervében. A terv a majdani központ szémszögéből, annak egyik céljaként határozza meg az adatbázis létrehozását, működtetésének szükségét.

Az időközben eltelt három-négy év folyamán – az Országos Széchényi Könyvtár és a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára közös fejlesztéseként – megszületett a HUMANUS, azaz a Humántudományi Tanulmányok és Cikkek Adatbázisa.

A HUMANUS lehetőséget nyújt a könyvtörténet területén végzett tudományos kutatómunka eredményeinek könyvtárosi/könyvtári értelemben vett – bibliográfiai tételekként, adatbázisba szervezett rendszer formájában történő – közkinccsé tételére. Az adatbázis a felhasználók, könyvtárhatalmasok – azaz a tudományos élet és a felsőoktatás szereplői – életében remélhetőleg meghatározó szerepet fog betölteni. A HUMANUS ugyanakkor eszköz és lehetőség az intézmények közötti összefogásra, közös célkitűzések megvalósítására. Ily módon a magyarországi könyvtárak életében megkerülhetetlen tényezővé fog válni.

A HUMANUS kialakítását ösztönző felismerés nem újkeletű, de mindaddig csupán terv maradt: a cikkek és tanulmányok feldolgozását kizárólag az érintett intézmények együttműködésével érdemes végezni. A magyarországi könyvtárak mindaddig egymástól elszigetelten építették az egyes tudományterületek cikkeinek és tanulmányainak szakbibliográfiai adatbázisait. Az eredmény nem volt több, mint számottevő párhuzamos munka mellett korántsem naprakész, változó minőségű, és sajnálatos módon alapvetően igen kevés tudományterületre vonatkozó adatbázis. A hiány egyik lehetséges magyarázata, hogy az egyes könyvtárak által használt integrált rendszerek többnyire nem rendelkeznek a cikkek és tanulmányok feldolgozását biztosító modullal.

Könyvtáraink feladatvállalásaiban azért tölthet be meghatározó szerepet a HUMANUS, mert könyvtári szoftvere (a BODZA keretrendszerben cikkek és tanulmányok feldolgozására kifejlesztett változat/modul) és

működési elvei egyaránt az intézményi együttműködés elvét szolgálják.

Közismert, hogy a BODZA keretrendszer egyes alkalmazásai az integrált könyvtári rendszereknél számottevően kisebb költségeket jelentenek (átlagos teljesítményű PC, internet-elérés, böngészőprogram). Az adatbázis szerkesztőfelületét „csupán” jelszó védi: a HUMANUS bármely, a közös feladatból részt vállalni kívánó intézmény számára a szükséges egyeztetések és a szerződéskötés után nyitott.

A HUMANUS létrehozásával az Országos Széchényi Könyvtár együttműködést kínál valamennyi magyar-

országi könyvtár számára. A kialakított számítógépes rendszer ingyenes felkínálásán túl olyan munkamódszert, amely segítségével feldolgozható, bibliográfiailag feltárható és természetesen a felhasználó rendelkezésére bocsátható (OPAC) a gyűjtőkörhöz tartozó valamennyi cikk és tanulmány.

Amint azt a Humántudományi Tanulmányok és Cikkek Adatbázisa teljes név elárulja, az adatbázis dokumentumtípus szerint az időszakos kiadványokban megjelent cikkek és tanulmánykötetekben megjelent tanulmányok bibliográfiai feldolgozását, tudományterület szerint a humántudományok valamennyi területének szakirodalmát gyűjti, dolgozza fel. Tudományterületenként kereshető vissza az adott szakirodalom (a humántudományok definíciós szándéka nélkül, például: irodalomtudomány, nyelvtudomány, történelemtudomány, könyvtártudomány, könyvtörténet stb.). Alapelv, hogy adott publikáció a vonatkozó

összes tudományterület szakirodalmának része lehessen.

A HUMANUS egyik alapvető célja a Magyarországon megjelenő cikkek és tanulmányok lehetőség szerinti naprakész feldolgozása. A koordinátákat tágítva: a HUMANUS lehetőséget kínál arra is, hogy a tegnapi és ma szakirodalma egyazon bibliográfiai rendszerbe kerüljön. További cél magyar szerző által írt, nem Magyarországon megjelent bármely vonatkozó tanulmány és cikk, illetve nem magyar szerző által írt, de magyar vonatkozású, humántudományok területéhez tartozó tanulmány és cikk bibliográfiai adatának – lévén szó bibliográfiai adatbázisról, adott esetben példányadattól független – összegyűjtése.

Példaképp:

Deréky Pál (1949–)

Erotik in der ungarischen Literatur gegen Ende des 20. Jahrhunderts / Deréky Pál **In:** Erotik in der europäischen Literatur : Textualisierung, Zensur, Motive und Modelle / [Hrsg.] Herbert Van Uffelen, Andrea Seidler. – Wien : Praesens Verlag, 2007, p. 37–60.

Illetve,

Paravicini, Werner

Fakten und Funktionen : das Fegefeuer des hl. Patrick und die europäische Ritterschaft im späten Mittelalter / Werner Paravicini. – Bibliogr. a jegyzetekben **In:** Jean de Mandeville in Europa : neue Perspektiven in der Reiseliteraturforschung / Ernst Bremer, Susanne Röhl (Hg.). – München : Fink, 2007., p. 111–163.

Patrik, Szent (387–461)

Tar Lőrinc (1370k.–1426)

Egyértelmű, hogy ezeket a célkitűzéseket kizárólag

a különböző intézmények, könyvtárak közötti összefogással, illetve a korábban megjelent bibliográfiai források felhasználásával lehet ésszerű időhatárokon belül megvalósítani. Ezért a különböző hordozókon korábban megjelent bibliográfiák tételei – amennyiben lehetséges – konvertálás útján a HUMANUS rekordjává válnak. Emellett a BODZA keretrendszer közös keresését támogató megoldása szervezi bizonyos fokig egységessé a különböző struktúrájú adatbázisokat.

Hátunk mögött van a számítástechnikai rendszer kifejlesztése (folyamatban levő fejlesztések természetesen vannak még, illetve a működtetés során újabb és újabb fejlesztési igények is megfogalmazódnak). A HUMANUS 2008 februárjától nyilvános, saját honlapja az Országos Széchényi Könyvtár honlapján keresztül érhető el. A bibliográfiai adatbázis elérése mellett szükség volt az együttműködést könnyítő, segítő információk közzétételére is. Az együttműködési megállapodást induláskor az Országos Idegennyelvű Könyvtár, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, a MTA Irodalomtudományi Intézete, a MTA Politikai Tudományok Intézete, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Könyvtára írták alá.

Míthogy továbbra is elengedhetetlennek bizonyul a potenciális együttműködő felek tudatos megkeresése, a magyarországi könyvtárak, szerkesztőségek mellett valamennyi intézménnyel készek vagyunk az együttműködésre, amelynek „hozzászólni valója” van a humántudományok területén megjelenő magyar vonatkozású tanulmányok és cikkek bibliográfiai feldolgozásához. Ily módon egyaránt együttműködő félként köszönthetjük a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtárat és a marburgi Herder Intézetet is.

Tamás Kincso

tamas.kincso@oszk.hu